

KWARTALNIK HISTORII KULTURY MATERIALNEJ 72 (3), 2024
PL ISSN 0023-5881; e-ISSN: 2719-6496
<https://journals.iaepan.pl/khkm>
the CC BY 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)
DOI: 10.23858/KHKM72.2024.3.008

RAIMO PULLAT, RISTO PULLAT, *Vodka Sea: the illicit alcohol trade in the Baltic Sea Region between the World Wars*, Esti Meremuuseum 2024, ss. 591, ryc. map nlb.

Obowiązująca w Finlandii w latach 1919–1932 surowa ustawa prohibicyjna stała się potężnym bodźcem dla rozwoju nielegalnego handlu alkoholem, w tym przywozu z zagranicy. Spirytus przemycano również później, w latach trzydziestych, ponieważ produkt legalny był wówczas w Finlandii wciąż droższy od towaru szmuglowanego, natomiast odbywało się to już na mniejszą skalę. W całym procederze aktywnie, jako producenci, ale przede wszystkim w roli pośredników (dostarczany alkohol pochodził m.in. z Niemiec i Polski) uczestniczyli obywatele Estonii — marynarze, rybacy, wieśniacy z nad Zatoki Fińskiej. Całe zjawisko, jego wpływ na gospodarkę i życie społeczne międzywojennej Estonii, Finlandii i krajów sąsiednich od lat badają Raimo i Risto Pullatowie. Efektem ich pracy była wydana w Tallinie w roku 2010 monografia *Viinameri: Salapiiritusevedu Läänemerele kahe sõja vahel*. Polskie tłumaczenie dzieła *Morze wódki. Przemysł spirytusu na Bałtyku w okresie międzywojennym* dotarło do rąk czytelników już po kilku latach (Kraków 2013). Obie edycje doczekały się obszernej recenzji i omówienia na łamach „Kwartalnika Historii Kultury Materialnej”¹. Najnowsze, tym razem anglojęzyczne wydanie pracy zasługuje na odnotowanie z dwóch względów. W stosunku do edycji sprzed dziesięciolecia autorski tandem zadbał o poszerzenie problematyki i aktualizację wykorzystanej literatury przedmiotu, wzbogacając m.in. wątek gdańsko-polski poprzez sięgnięcie do opracowań najnowszych, m.in. dotyczących roli, jaką w bałtyckim, legalnym i nielegalnym, handlu alkoholem odgrywały — Wolne Miasto Gdańsk i tzw. „Polski korytarz” pomorski. Wartość dzieła podnoszą także rozbudowane w stosunku do wersji poprzednich Załączniki (s. 437–482). Obok zestawień statystycznych prezentujących skalę konfiskat nielegalnych dostaw spirytusu w objętej prohibicją Finlandii, zamieszczono angielskie tłumaczenia źródeł — diariuszy, pamiętników, wspomnień szmuglerów działających na wschodnim Bałtyku, szczególnie w rejonie Zatoki Fińskiej oraz członków ich rodzin. Otrzymujemy spory zasób egodokumentów dotyczących postaci tak barwnych, jak rybak Emel Vaarman ze wsi Viniistu, jednej ze „stolic” kontrabandy spirytusu w Estonii (ok. 50 km na wschód od Tallina), który przemycem zaczął się trudnić w roku 1931, jako czternastolatek. Z kolei w czasie wojny, już jako właściciel niewielkiego statku, przewoził uciekinierów do Szwecji. Ze zmiennym szczęściem, według wspomnień żony i córki, uczestniczył w nielegalnym handlu obywatel fiński Rudolf Samuelson. W sierpniu 1923 r. większość z 300 litrów zamówionego przez niego towaru skonfiskowała straż graniczna. Po kilku latach wpadł osobiście w ręce strażników wraz z 80 litrami alkoholu oraz estońskim współnikiem. Dzięki lekturze przytoczonych powyżej i pozostałych wspomnień bohaterów morskiego przemytu zarówno historycy, jak i szerszy krąg anglojęzycznych czytelników lepiej zrozumie skomplikowane — nie tylko gospodarczo-polityczne — losy Estończyków w XX w.

prof. dr hab. Andrzej Klonder
Instytut Archeologii i Etnologii
Polska Akademia Nauk
andrzej.klonder@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-7542-0929>

¹ Ostrowska J. 2010; Klonder A. 2013.

BIBLIOGRAFIA

- Klonder Andrzej. 2013. [rec.:] R. Pullat, R. Pullat, *Morze wódki. Przemysł spirytusu na Bałtyku w okresie międzywojennym*, Kraków 2013, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 61, 3, s. 498.
- Ostrowska Joanna. 2010. [rec.:] R. Pullat, R. Pullat, *Viinameri: Salapiiritusevedu Läänemerel kahe sõja vahel*, Tallinn 2010, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 58, 3–4, s. 454–460.